

□

□ بەشى سى يەم

□

□ ھەئسەنگاندن :-

ھەئسەنگاندن :- , مروف لەژيانى رۆژانەى دا ھەئسەنگاندن ياخود بلىين نرخ دانان يان برياردان بۇ زۆربەى شتانه دەكات كە لەدەوروبەرى دان, بەلام ئەم برياردان لەسەر بنەماى پيوهرىكى زانستى نيه بەلكو پيوهرى خودى ھەيه , لەوانە بەرژەوهندى كەسايەتى , شويىنىگەى كۆمەلايەتى , ھەئسەنگاندن مانايەكى فراوانترى لە پيوان و تاقى كردنەو ھەيه

ھەئسەنگاندنى پەروەردەيى:- پروسەيەكى ريك وپيە بۇ كوكردنەو ھو شىكردنەو ھى زانىارى بەمەبەستى ديارىكردنى پلەو ئاستى بەدھيئانى ئامانجە پەروەردەيى يەكان و برياردان دەربارەيان سەبارەت بەچارەسەركردنى لايەنە لاوازەكان و پتەوكردنى لايەنە بەھيئەكان.

لەمەو ھەو ھەو بۇمان دەردەكەويت كە ئەو ئەنجامەى دەستمان دەكەويت لە پروسەى پيوان و تاقى كردنەو ھىچ مانايەكى نابيت , چونكە ئيمە پيوان و تاقىكردنەو دەكەين لەپيناو پروسەيەكى زۆر گەورەتر كە ئەوئيش برياردانە , سەبارەت بەوانەى تاقى كردنەو ھەيان كرددو ھە, ئەوانەى پيوانىان بۇگراو ھە پيناو برياردانە , ئەو برياردانە تەنھا لەريگەى پروسەيەك دەبیت ئەوئيش (ھەئسەنگاندن) ھەو ووردى و سەلامەتى بريار دەكەويتە سەر سەلامەتى و ووردى تاقى كردنەو ھە پيوانەكە كە بەكارمان ھيئاو ھە ئەو داتايەى كە بە دەستمان گەشتوو ھەو پروسانە .

□ ھەئسەنگاندن و جۆرەكانى :-

ھەئسەنگاندن واتە پيدانى بەھى شتيك و برياردان لەسەرى . بۆنموونە ھەئسەنگاندنى مامۇستا بۇ قوتابى يەكان بەمەبەستى زانىنى ئەو ئاستەى كە قوتابى يەكە بەدەستى ھيئاو ھە تيگەيشتن لەوانەكانى كەئەوش بەتاقىكردنەو دەكریت .

بۆنموونە : زانىارى لەسەر دريژى بالاي قوتابيان كۆبەينەو ھەبى پيوهرى (م) مەتر بەكاربھيئىن دواى بريار لەسەر قوتابى يەكە دەدەين كە (فلان) بالاي كورتە يان ناوئەندە .

□ ھەئسەنگاندن يكى پووخت دەووستيئە سەر پووختى پيوهرى پووختى تاقىكردنەو ھەو ووردى بريار دان.

جۆرهكانى ھەئسەنگاندن:

۱. ھەئسەنگاندنى بەرايى (سەرەتايى)

۲. ھەئسەنگاندنى بنىاتنان

۳. ھەئسەنگاندنى كۆتايى

۴. ھەئسەنگاندنى دوابەدوايى

يەكەم / ھەئسەنگاندنى سەرەتايى:- برىتى يە لەو ھەئسەنگاندنەى بەكارديت پيش دەست پيكردىنى فيركردن يان بەرنامەيەكى پەرودەيى بۇ دەست كەوتنى زانيارى دەربارەى قوتابى لەرووى تواناكاني و ئارەزوو و ئاراستە و پيويستىيەكاني بەمەبەستى دارشتنى بەرنامەى گونجاو بۇى....

سوودەكاني

۱- پۆلين كردنى قوتابيان بۇ گروپ (كۆمەلە) بەپيى ي ئەو ئاستەى تيدان.

۲- بە خالى سەرەتا دادەنرپت لە ستراتيجى فيركردن .

۳- بەسوودە بۇ پيوانى ئاستى پيشكەوتنى قوتابى وە پيشيني كردنى سەرکەوتنى لەداهاتوو.

۴- دانانى پرۆگرامى پيويست و گونجاو بۇ قوتابيان.

دووم – ھەئسەنگاندنى بنىات نان / يەكەم كەس ئەم ناوہى بەكارھينا زانا (سكرفن) بوو لە سالى ۱۹۶۷. ئەم جۆره ھەئسەنگاندنە

چەند جارپك دەكرپت لە ماوہى راھينان لەسەر بەرنامەيەك يان لە سەرەتايى سالى خويندن يان سەرەتايى كۆرس و

ھەنگاوەكاني بەردەوام دەبيت تاوہكو كۆتايى. و برپارە لەسەر ھەر ھەنگاويك دەدرپت لە ماوہيەك بۇھى تر تاوہكو سوود

وەرگرين بۇ پەرەپيدانى بەرنامەكە و بەرەوپيش چوونى. و ھەر وھا تاقى كردنەوہيەك بەكاردينى بەناوى (مەحەكى

سەرچاوە) كە كاروئەنجامى قوتابى بەراوورد بە ئاستيكي دەست نيشان كراو دەكات.

□

□

سوودەكانى

۱- زانىنى رادەى توانايى كارى فيركردن بە ديارىكردنى لايەنى باش و خراب.

۲- سوودبەخشە بۇ مامۇستا بەچاوپى خشاننەوہى بە ريگاكانى وانە ووتنەوہ.

۳- بەسوودە بۇ قوتابى بەچاوپى خشاننەوہى بە پلانى فيربوون و ريگاي خويندن.

سى يەم – ھەئسەنگاندى كۆتايى

ئەم جۆرە ھەئسەنگاندىن بەكارديت لە كۆتايى بەرنامەيەك يان سالى خويندن يان كۆرسىك و يەك جار يان دووجار جى بەجى دەكرىت و ئەم جۆرە پشت بە تافى كردنەوہيەك دەبەستىت بەناوى (معيارى سەرچاوە) كە تيدا ئەنجامى قوتابيان بەراوورد دەكرىت بەھەمان كۆمەئەى خويان. سوودەكانى:-

۱. يارمەتى قوتابى دەدات بۇ وەرگرتنى پروانامەى دىراسەت يان خوليك.

۲. يارمەتى قوتابى دەدات بۇ گواستەوہى لە پۇلك بۇ پۇلكى تر.

۳. يارمەتى كارمەند دەدات بۇ بەرزيوونەوہى لە وەزىفەدا.

چوارەم – ھەئسەنگاندى دوا بە دوايى

ئەم جۆرە بەكارديت باش كۆتايى قۇناغەكانى ھەئسەنگاندىنەكانى پيشوو و بەتايبەتى لەگەل دەرچووانى پەيمانگكان و كۆليزەكان بەمەبەستى زانىنى ئاستيان و بەدواداچوونى لايەنى زانستى يان چونكە ئەوان پيوستيان بەجورىكى ترى ھەئسەنگاندىن ھەيە لەبەرئەوہى تووشى لەبىرچوونى زانيارىيەكان دىن پاش ماوہيەك و ھەروہا پيشكەوتنى زانست و تەكنەلۇزيا لە جيھان و نەزانىنى ئەم دەرچووانە بۇ ئەم زانيارىيانە و تيۆرە نوئ يانە لە بوارى پسپورىان واين لى دەكات پيوستيان زيادبىت بۇ ئەم ھەئسەنگاندىنە كەواتە وەكو خزمەتئىكى چاكسازى بەكارديت.

لە سوودەكانى :

۱. بەدواداچوونى ئاستى مامۇستايان و كارمەندان .

۲. تازەكردنەوہى زانيارىيەكانى ئەوانەى ئەم ھەئسەنگاندىنەكانى لەگەل بەكارديت لەريگاي كردنەوہى خولى مەشق كردن بۇيان.

ئامانجى پەروەردەيى:-

بريتى يە لەو مەبەستەى كە كە دەولت ھەولتى جى بەجى كىردنى دەدات لەنيو دام و دەزگا فەرمى يەكان دا بۇ گۇرئىكارى تاكە كەسەكان (فيربووان) لە لايەنى عقلى دەروونى و جوولەيى

□

بوارەكانى ئامانجى پەروەردەيى:-

□ ۱. لايەنى عقلى

□ ۲. لايەنى دەروونى

□ ۳. لايەنى جوولەيى

□ ۱. لايەنى عقلى

□ زاناي بەناوبانگ (بلوم) ئەم لايەنەى دابەش كىردوو بەشەش ئاستەوہ:

۱. ئاستى بىرھاتنەوہ / وە رووبەرىكى گەورەى ھەيە لە نەخشەى (بلوم) . بۇ پىوانى ئەم ئاستە دەلئىن :- نىشان بکە، وەسف بکە، بژمىرە، باس بکە، پىناسە بکە.

۲. ئاستى تى گەپشتن/ ئەم ئاستە سەرنج دەدرىت لە ريگاي وەرگىپرانى بابەتتىك لە شىوہيەك بۇ شىوہيەكى تر. يان رافەكىردنى شتىك بە زمانى تايبەت. و پىوانى ئەم ئاستە لە ريگاي ئامانجى وەكو :- كورتەيەك بنووسە، روون بکەوہ، نموونەيەك بەيئە، وەسف (بەزمانى خۆت)بکە، باسى بکە، بەكارديت.

۳. ئاستى جى بەجى كىردن/ تواناي فيربوون لەسەر بەكارھيئانى ئەوہى فيربوون دەردەخات لە ھەئويستى تازەدا. بۇ پىوانى ئەم ئاستە دەتوانىن ئامانجى وەكو : بەكارھيئان، جى بەجى كىردن، ھەل كىردن، حىساب كىردن، بەكارديت.

۴. ئاستى شى كىردنەوہ/ ماناي شى كىردنەوہى بابەتتىك بۇ بەشەكانى و دەرختىنى پەيوەندىەكانى نيوان بەشەكان، بۇ پىوانى ئەم ئاستە ئامانجى وەكو: ھۇكار دەريخە، پۇلئىن كىردن، دەرئەنجام دەريكە.

۵. ئاستى تىك ھەلگىشان/ بەماناى تواناى تاكىك بۇ كۆكردنەۋەدى بەشەكان بەكارديت ۋەكو ئامادەكردنى پىرۇژەيەك يان توپۇزىنەۋەيەك يان نووسىنى چىرۆكىك. بۇ پىۋانى ئەم ئاستە ئامانجى بەكارديت:- كۆكەرەۋە، دانانى، دووشت بەيەكەۋە بەستەۋە، نامەيەك بنووسە، پلانېك دابنى ، پىشنىيازى بىكە.

۶. ئاستى ھەلگەنگاندىن/ بە ماناى تواناى فىرېۋون لەسەر دەرکردنى بىرپار و نىرخاندى بابەتتىكى خويىندى يان كارىك يان شىعيرىك يان دەستەۋازەيەك بەكارديت. بۇ پىۋانى ئەم ئاستە ئامانجى ۋەكو :- ھەلى بسەنگىنە، بىنرخىنە، بىرپاربدە، رەخنەبگرە، بەرواردىكە، جىاۋازى دەرېخە ، راي خۇت دەرېپەرە.

□ ھەلگەنگاندىن فىرېخۋاز:

ھەلسەنگاندىن فىرېخۋازگرىكى و تايبەتمەندى خۇى ھەيە لەنىۋ بابەت و كايەكانى دىكەى پىرۇسەى پەرۋەردەۋ فىرېكردن ، وا باشترە كە تەنھا لە پىرۇسەيە جەخت لەسەر لايەنى مەعريفى فىرېخۋاز نەكرىتەۋە ، بەلكو لايەنەكانى تىرى ۋەكو رەفتارى و سۆزدارى گرنگى پى بدىت .، ئەۋىش بەكۆنترۇلكردنى ھەندى گۇراۋ ۋە ھەندى بارودۇخ.... ۋەكو....

ئەگەر بمانەۋىت بە فۇرمىكى زانستى و تەندروست ھەلگەنگاندىن بۇ ھەموو لايەنەكانى فىرېخۋاز بىكەين ، ئەۋا پىۋىستە ھەلگەنگاندىن بۇ ئەۋ لايەنە سەرەكى يانەى فىرېخۋاز بىكەين كە راستەخۇ پەيۋەندىيان بە بە رەفتارو كارامەيى يەكانى فىرېخۋاز ھەيە لەۋانە:-

□ ۱-ھەلگەنگاندىن ئامادەيى :-

بىرىتى يە لە تواناى فىرېخۋاز لە فىرېۋون و راھىنان و دەستخستنى كارامەيى ، تاكو بتوانىت كارامەيى جۇراۋ جۇر لە پىرۇسەى پەرۋەردە بەدەست بەھىنىت ، ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون يان بەدەست خستنى كارامەيى دەكەۋىتە ژىركارىگەرى (پىگەيشتن و كارامەيى پىشوى) واتە ئاستى پىكەيشتنى فىرېخۋاز لەروۋى ئەقلى و جەستەيى ، ئەۋ كارامەيى فىرېخۋاز لە پىشۋوتىر فىرى بوۋە راستەۋخۇ كارىگەريان لەسەر ئاستى ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون و راھاتن ۋ دەست خستنى كارامەى دىكە ھەيە .

ئاستى مەعريفى رۇلىكى گرنگى ھەيە لە ئامادەيى فىرېخۋاز بۇ فىرېۋون بۇ ئەنجامدانى چالاكى ، لەبەرئەۋەدى مەعريفى نۇى لەسەر مەعريفى پىشۋو بونىاد دەنرىت ، بۇ نەۋونە تىگەيشتن لە چەمك و بىرۆكە و كارامەيى سادە يارمەتيدەرە بۇ تىگەيشتن لە چەمك و بىرۆكەۋ كارامەيى ئاۋىتەۋ ئالۇز.

۲- ھەئسەنگاندىنى ئاستى زىرەكى :-

زىرەكى بىرىتى يەلە ئاستى تواناي ھزر و خۇگونجاندىنى تاك لە ھەئوئىستە نوئ يەكان دا وە پرۆسەى ھەئسەنگاندىنى زىرەكى فېرخواز گرنگى بە پېوانە و ھەئسەنگاندىنى توانايى ئەقلى گشتى فېرخواز دەدات .

۳- ھەئسەنگاندىنى كەسايەتى :

كەسايەتى مرۇف بەگشتى بىرىتى يە لە (مەعريفە - رەفتار - سۆز - جەستە) .

۴- ھەئسەنگاندىنى دەست كەوتى خويۇندى :-

فېرخواز لەرىگەى تاقىكردەنەوى رۇزانە وە ھەفتانە مانگانەوہ نيوەى سال و كۇتاي سال پېوانە دەكرېت , مامۇستايان بەردەوام فېرخوازان تاقى دەكەنەوہ بۇ ئەوہى پېوانەى ئەنجامى پرۆسەى فېركردنيان دەست بكةوئت . , كەواتە مامۇستايان لە رېگەى تاقىكردەنەوہ دا ھەئسەنگاندىنى بۇ ئاستى زانىارى فېرخوازان دەكەن واتە ئاستى تيگەيشتنى فېرخواز لەو زانىارىبانەى كە پېشكەشيان كراوہ , وەگەيشتن بە چارەسەرىك بۇ گرفت و

ئاستەنگەكانى فېرخوازان بكرېت .

۵- ھەئسەنگاندىنى ئارەزوو :-

ئارەزوو ئاراستەى گشتى رەفتارى فېرخوازه بۇ جۇرىكى ديارىكراو لە چالاكى , ئەگەر بەگشتى لە فېرخوازان بروانىين دەبىنين ھەموو فېرخوازيك ئارەزوويكى تايبەت بەخۇى ھەيە بەردەوام ھەول دەدات بگات بەو ئارەزووہى خۇى.

تايبەتمەندىپەكانى ئارەزووى فېرخواز :-

۱- لەرىگەى پرۆسەى پەروەردەو فېركردن بەدەست دەھېنرېت .

۲- تەمەن كاريگەرى لەسەر ئاراستەى ئارەزووى فېرخواز ھەيە .

۳- ئارەزووى فېرخواز بەردەوام گۇرانكارى بەسەر دادېت , واتە چەسپاو نەگۇر نى يە .

۴- رەگەز كاريگەرى لەسەر ئارەزووى فېرخوازان ھەيە واتە (كور - كچ) ئەگەر ھاوتەمەن بن ھاو قۇناغ بن ئارەزوويان لەيەكدى جيااوازه .

ئاراستە جياوازەكانى ئارەزوى فېرخواز :-

۱-فېرخواز بە روون و ئاشكرا ئارەزوى خۇى دەردەبەرپت لەبەرئەوہى ئارەزووہكانى فېرخواز - ئارەزووى خودين لە ناخى فېرخوازەوہ سەرچاوەيان گرتوہ .

۲- ئارەزوى فېرخواز رەنگدانەوہى لەسەر رەفتارەكانى فېرخواز ھەيە , واتە

۳- ئارەزوو رەنگدانەوہى لەسەر وەلامەكانى فېرخواز لەتاقىكردنەوہ ھەيە , واتە.....

رېڭاكانى دۆزىنەوہى ئارەزوى فېرخواز :-

۱-ئاستى مەعريفى :-لەرېڭاى زانىنى ئاستى مەعريفى فېرخواز دەتوانىين ئارەزوى فېرخواز بدۆزىنەوہ .لەبەرئەوہى

۲-گرنگىدان :- فېرخواز ئەو باباتانەى ئارەزووى لەسەرە گرنگى زۆرى پى دەدات . وەكو

۳- كفتوگۆكردن :- فېرخواز زياتر كفتوگۆ دەكات لەسەر ئەو بابەتەى كە ئارەزووى لى يەتى ...

سوودەكانى ھەئسەنگاندى ئارەزوى فېرخواز:-

۱-يارمەتيمان دەدات لە زانىنى ھۆكارەكانى گرنگى نەدانى فېرخواز بەپروئەسى پەرودە بەروونى بزانىن , لەبەر

ئەوہى گرنگى نەدانى فېرخواز بە پروئەسى پەرودە راستەوخۆ كاريگەرى لەسەر لاوازى دەستكەوتى خویندن يان

دوو بارەبوونەوہى دەرەچوونى لەقۇناغىك يان بابەتىك ھەيە

۲- يارمەتيمان دەدات بە زانىنى ئاستى پائەنەرى قوتابى , بۆ خویندنز

۳-يارمەتيمان دەدات بۆ چالاكى يەكانى قوتابى , بۆ ئەو چالاكى يانە بدرپت بەو قوتابيانە كە ئارەزويان لىيەتى .. وكو

.....

۴- يارمەتيمان دەدات لە ديارىكردنى ئارەزوى پۆزەتيف و نەگەتيف وە ھەولدان بۆ نەھىشتن و كەم كردنەوہى

ئارەزوى نەگىتيف بەروونكردنەوہى زياترى لايەنەكانى خراپى يەكانى

ھەئسەنگاندى مامۇستا :-

پروئەسى ھەئسەنگاندىن جەخت لەسەر خودى مامۇستا دەكات , لەبەر ئەوہى مامۇستا يەكپكە لە تەوہەرەگرنەكانى

پروئەسى پەرودە برپاردان لەسەر لىھاتويى و كارامەيى مامۇستا لەوانە وتنەوہ و بەرجەستەكردنى ئامانجى پروئەسى

پەرودە دا لەوانە :-

1- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەكادىمى :-

لە پرۆسەى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا جەخت لەسەر ئاستى ئەكادىمى دەكرىت , ئەگەر مامۇستا لەرووى ئەكادىمى لاواز بوو واتە مامۇستا زانىارى پېويستى لەسەر ناوەرۆكى بابەتى پرۆگرامى خویندن نەبوو پېويستە ئەو كەسانەى پرۆسەى ھەئسەنگاندىن ئەنجام دەدن برىار بدن لەسەر ھەنگاوەكانى چاككردىنى ئاستى ئەكادىمى مامۇستا لەرىگای كردنەوہى خولى پسپۆرى و خولەكانى شياندىنى مامۇستايان .

2- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى پيشەىي:-

جەخت لەسەر ئاراستەو ئارەزووى مامۇستا لەسەر پيشەى مامۇستا دەكرىت , پېويستە مامۇستا ئاراستەى پۇزەتيفى ھەبىت بۇ پيشەى مامۇستا , ھەرودھا ئارەزوى لە پيشەكەى خوى ھەبىت . ئەگەرنا

3- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى رۇشنىرى :-

پېويستە مامۇستا كەسىكى رۇشنىر بىت , واتە خاوەنى رۇشنىرى گشتى بىت , بەو پېيەى مامۇستاي رۇشنىر ھۆكارى سەرەكى پېگەيشتنى نەوہىكەى رۇشنىرە,

4- ھەئسەنگاندىنى ئەو چالاکى يانەى مامۇستا بەشداريان تىدا دەكات :-

ئەو چالاکى يانە دەگرىتەوہ كە مامۇستا بەشداريان تىدا دەكات , واتا چەند چالاکى يەكان گرنگى و سوودى لە پرۆسەى فېر كرنەكە ھەيە .

5- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى رەفتارى لەبەرانبەر قوتابيان و مامۇستايان و دەستەى كارگىرى خویندنگە و بەرپرسانى بوارى پەرودردە و ھەماھەنگى لەنېوانيان, و پەيوەندى لەگەئيان .

6- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەخلاقى :-

لە پرۆسەى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا جەخت لەسەر پرۆسەى لايەنى ئەخلاقى مامۇستا دەكرىت لەبەرئەوہى مامۇستا نمونەى بالاي قوتابيانە , وە كاتىك مامۇستا ئەخلاقى مامۇستايى تەواو نيە يان ئەخلاقى مامۇستايى بەھەر ھۆكارىك لەدەست دەدات راستەوخو كارىگەرى لەسەر ئاستى ئەخلاقى قوتابيان دەبىت , بەو پېيە ئامانجى ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى ئەخلاقى چاكتر كرنى لايەنى ئەخلاقى مامۇستايە .

7- ھەئسەنگاندىنى مامۇستا لەرووى كۆمەلايەتى :-

ھەلسەنگاندىنى لايەنى كۆمەلايەتى مامۇستا لەرىگای ديارىكردىنى ئاستى پەيوەندى مامۇستايە لەگەل قوتابيان و مامۇستايان و خېزانەكانيان ئەگەر مامۇستا لەرووى كۆمەلايەتى سەرکەوتوو بيت ئەوا لەوپەيوەنديانە سەرکەوتوو دەبىت.

□

□

□**رۆلى مامۇستا لەپرۆسەى فېرکردن دا :-**

□ مامۇستا رۆلىكى كاراى لەپرۆسەى فېرکردن دا ھەيە كە لەم خالانەى خوارەوہ رووندەكریتەوہ:-

□ ۱-رېنمايى ە ئاراستەكردن و پېشكەشكردى ئامۇژگارى يە بەشپۆھيەكى بەردەوام بە قوتابيان .

□ ۲- يارمەتى دانى قوتابيان لەچارەسەركردى ئەو گرفت و ئاستەنگانەى لەماوہى فېرپوونى دا رووبەروى دەپتەوہ .

□ ۳-گەشە پېدانى تواناى قوتابيان لەسەر بېرکردنەوہى راست ودروست .

□ ۴- بەرپرسيارە لەئامادەكردى ژينگەى فېرکردنى نوى .

□ ۵- فېرخوازان بوروژينيت تا گرنگى بە بابەتەكان و پرۆگرامى خویندن بدن , ھەولېدات پالئەرى قوتابى زياد بكات .

□ ۶- مامۇستا چالاكە بۇ پېشخستن و پەرەپېدانى پرۆگرامى خویندن , خالە ناتەواو ھەلەكان ديارى دەكات ھاوكات تېيىنى

□ يەكانى خۇى بۇ دانەرى پرۆگرام دەنيريت

□ ۷- مامۇستا لەرىگای تافىكردنەوہى بەردەوام خالى لاوازى قوتابى دەزانيت و دەست نیشانكردى ھۆكارەكەى دەكات

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□

□